

LOGICA PRACTICA

SIVE

PROBLEMATICA
LOGICA

QUIBVS OMNE RATIONIS EXERCITIUM

CONTINETVR

CVM RESOLUTIONIBVS

IN

VSVM AUDITORVM

ACCEDIT MANTISSA

DEFINITIONVM PHILOSOPHICARVM

AVTORE

M. IO. MARTINO CHLADENIO.

LIPSIÆ

APVD LANCKISIOS HAEREDES.

1742.

LOGICA PRACTICA

PRIMA

PROBLEMATICA

LOGICA

QUIBUS OMNES RATIONES EXPERIMENTUM

CONSTITUUNT

IN RESOLUTIONIBUS

IN

VSVM A VIDI TORVM

ACCEDIT MARTINUS

DEFINITIONVM PHILOSOPHICARVM

A VIDI TORVM

M. IO. MARTINO CHILADENIO

PRIMA

LEND LAMONISIOZ HARRITZ

PRIMA

LECTORI

S.

Cum haud ita pridem le-
ctissima quædam Philo-
sophiæ navantium com-
militonum sodalitas peramanter a
me postularit, ut scholam Logi-
cam, in qua vires suas pericli-
tarentur, ipsis aperirem, artis-
que cogitandi, cujus tractandæ cu-
pidi essent, monstratorem me præ-
berem, laudatissimæ eorum aut de-
esse voluntati, aut segniter obtem-
perare nolui. Annitenti igitur mi-
hi, ut quod novum his exercita-
tionibus Logicis adjumentum affer-
rem, utilitatis plenissimum vi-

A 2

sum

sum est, si totam Problematum, quibus praxis Logica continetur, seriem a Theoria penitus sejunctam commilitonum conspectui subjicerem, eo nempe consilio, ut omnem laborum, quibus defungendum ipsis erit, varietatem, uno obtutu comprehenderent. Atque hoc quidem e re discipulorum meorum fore, de communi discentium more conjicio. Ut enim cursores ab ipsa stadii porta intento oculo metam prospectant, ac, quæ disjunctissima sunt, initium viæ animo suo cum fine conjungunt, sic plerique omnes, qui discipline cujusdam cancellos ingrediuntur, nisi qui forte tardiores fuerint, non magis rei, quam adeunt, novitate, quam cognoscendi exitus cupiditate commoventur. Neque etiam si mea cohors artis, quam tradere pollicitus sum, delineationem paulo, quam in cæteris artibus fieri solet, cupidius desiderarent, magnopere mirarer,

*rer, cum Collegii Logici Practici,
 non æque ac reliquarum prælectio-
 num Academicarum rationes sint
 pervulgatæ. Quin nec omnia, quæ
 in parte Logicæ practica tradun-
 tur, ad scholas nostras pertinent,
 sed ea tantum, quæ hinc per vires
 auditorum, hinc per limites tempo-
 ris his scholis destinati fieri possunt.
 Quare selectus Problematum Logi-
 corum est adhibendus, cujus ordi-
 nem totamque seriem exiguus hic
 libellus optime declarabit. Omne
 tamen rationis nostræ exercitium
 paucis his propositionibus compre-
 hendi contendo, quandoquidem cæ-
 tera, quæ ex Logicorum præceptis
 peragenda sunt, non nisi sæpius re-
 petitam horum Problematum pra-
 xin desiderant. Si quis enim omnem
 notionum inventionem, & variatio-
 nem, demonstrandique artem recte
 calleat, hunc etiam majora illa*

præstare, libros conscribere, libros
 dijudicare, docilem animum convin-
 cere, tum etiam in certamen cum ad-
 versario non sine victoriæ spe descen-
 dere, posse nullus dubito. Ad hæc
 igitur tam varia, ac tanta, prospero
 successu tractanda si instituti fue-
 rint auditores, quid quæso ultra
 habent, quod a magistro artis re-
 quirant? Sollicitum tamen me, ut
 sufficientia præcepta meis traderem,
 non minor cura occupavit, ut apta
 ipsorum ingenio ac vera præcepta
 proponerem. Equidem cum Illustris
 Wolfius universam Praxin Logi-
 cam ita copiose atque distincte in
 Logico Systemate explicatam dede-
 rit, ut quod addi possit, vix reperia-
 tur, nihil aliud factu opus esse ini-
 tio mihi videbatur, quam ut ex am-
 plissimo demonstrationibusque un-
 dique munito opere Problemata
 excerperem, atque in hujus libelli
 angu-

angustias coarctarem: rem vero accuratius pensitando, paulo plus conficiendum laboris mihi superesse intellexi, non quidem ut summi Viri regulas augerem aut emendarem, quod ne fieri possit, doctrinae suae magnitudine & ubertate effecit, sed ut ea, quae exercitiis nostris Logicis inservitura sunt, a sublimioribus praeceptis sejungerem. Sunt enim in istis quaedam problemata, quae nisi ab eo, qui animum varia eruditione jam refertum, multoque usu jam subactum habet, ad usum transferri non possunt. Mibi vero, pro scopo hujus scriptiois, Problemata intra eos terminos sunt continenda, ut, quae fieri posse doceo, ea a meis discipulis fieri possint. Hinc nonnulla Problemata ita sunt formata, ut inventori veritatum parum, ad inveniendi habitum contendenti plurimum utilitatis afferant. Exempla

*præceptis adjungere, ne prolixior
liber redderetur, nolui, huic rei
unice intentus, ut Auditores mei
totius exercitationis, quam me mo-
nitore aggredientur, ideam animo
suo complectantur. His igitur ut
præcepta hæc nostra nec numero nec
mole turgida, ad perficiendum ratio-
nis usum profint, pluresque litera-
rum cultores in simile cognitionis
solidioris studium accendant, since-
ro voto, in commilitonum commoda
promovenda propensissimus exopto.*

Lipsiæ d. XVI. Jun.

CIDICCCXLII.

LO-

LOGICA PRACTICA

S. E. V

PROBLEMATICA
LOGICA

QVIBVS OMNE RATIONIS NOSTRAE
EXERCITIVM CONTINETVR

ORDINE NATVRALI DISPOSITA
CVM RESOLVTIONIBVS.

PROBLEMA I.

§. 1. *Propositionem datam con-
vertere.*

R E S O L V T I O.

- I. Si propositio data sit universalis affirmans:
1. convertatur per contrapositionem:
 2. convertatur simpliciter h. e. in aliam universalem affirmantem, si prædicatum propositionis datae sit definitio aut attributum proprium subjecti:
 3. convertatur per accidens, sive in particularem affirmantem.

A 5

II. Si

- II. Si propositio data sit universalis negans:
1. fiat conversio simplex: seu in aliam universalem negantem:
 2. nec non conversio per accidens, seu in particularem negantem.
- III. Si propositio data sit particularis affirmans, convertatur simpliciter, sive in particularem affirmantem.

PROBLEMA II.

§. 2. *Investigare, in qua figura sit Syllogismus datus.*

RESOLVTIO.

- I. Investigetur medius terminus.
- II. Dispiciatur, quomodo sit dispositus medius terminus. Si enim medius terminus
 1. est subjectum majoris & prædicatum minoris propositionis, Syllogismus est in prima figura:
 2. si vero medius terminus est in utraque præmissa prædicatum, syllogismus est secundæ figuræ:
 3. si denique medius terminus in utraque præmissa est subjectum, sive, cum in utraque præmissa subjicitur, syllogismus datus est tertiæ figuræ.

PROBLE-

PROBLEMA III.

§. 3. *Investigare, in quo Modo sit Syllogismus datus.*

RESOLVTIO.

- I. Investigetur figura, in qua est Syllogismus datus. (*Probl. II.*)
- II. Investigetur singularum propositionum, quæ Syllogismum datum constituunt, qualitas & quantitas.
- III. Qualitas & quantitas cuiusque propositionis denotetur per usitata signa: A. E. I. O.
- IV. Quærat ex Terminis, quibus Modi syllogismorum denotantur, ille, in quo vocales per N. III. erutæ deprehenduntur. Terminus ille indicabit, in quo Modo sit syllogismus datus.

PROBLEMA IV.

§. 4. *Syllogismum secundæ figuræ reducere ad primam figuram.*

RESOLVTIO.

- I. Investigetur, in quo secundæ figuræ Modo sit Syllogismus datus. (*Probl. III.*)

II. Si

- II. Si 1 est in Cesare aut Festino, major vertatur simpliciter. (*n. II. Probl. I.*) Si vero 2 est in Camestres aut Baroco, major vertatur per contrapositionem. (*n. I. I. Probl. I.*)

P R O B L E M A V.

§. 5. Investigare, quænam præmissa in Enthymemate dato adsit, quænam deficiat.

R E S O L V T I O.

- I. Notetur conclusionis subjectum & prædicatum.
- II. Notetur, an prædicatum, an vero subjectum conclusionis adsit in præmissa.
- III. Si prædicatum conclusionis adest in præmissa, hæc est major propositio; si vero subjectum conclusionis adest in præmissa, hæc est minor propositio.
- IV. Si major propositio adest, deficit minor; si vero minor propositio adest, deficit major propositio.

PROBLE-

PROBLEMA VI.

§. 6. *Enthymema datum, cujus conclusio est propositio universalis, ad perfecti Syllogismi formam reducere.*

RESOLVTIO.

- I. Investigetur, an præmissa, quæ in Enthymemate adest, sit major, an minor propositio. (*Probl. V.*)
- II. Si major adest, minor ex conjunctione medii termini & minoris termini formetur, & quidem
 1. si conclusio est affirmativa, minor quoque fiat affirmativa:
 2. si conclusio & major propositio sint negativæ, minor fiat affirmativa:
 3. si conclusio negativa, major vero affirmativa sit, minor fiat negativa:
- III. Si minor adest, major propositio efficiatur ex conjunctione majoris termini cum medio termino, ea lege, ut
 1. si conclusio sit affirmativa, major quoque fiat affirmativa:
 2. si conclusio sit negativa & minor affirmativa, major fiat negativa:

3. si

3. si conclusio & minor propositio sint negativæ, major fiat affirmativa.

IV. Propositio inveniendâ semper universaliter concipiatur.

§. 7. *Schol. 1.* Quemadmodum propositiones singulares in doctrina Syllogistica ab universalibus non distinguuntur, ita Problemata ante proposita eodem modo resolvuntur, si pro *universali* propositione ponatur propositio *singularis*

§. 8. *Schol. 2.* Nullo in disciplinis tractandis habitu magis opus est, quam eo, quo de rebus meditationi nostræ oblatis, ex earum definitionibus judicamus, ita ut audito termino statim ejus definitio menti nostræ obversetur. Huic habitui comparando egregie inserviunt Praxes Logicæ in VI. prioribus Problematibus expositæ: quandoquidem, cum in Figuram aut Modum alicujus syllogismi inquirimus, vel etiam ex datis Syllogismi partibus, eam quæ deest, efficimus, semper in conspectu habere debemus definitiones figurarum, modorum syllogisticorum, reliquorumque, qui in hac copiosi occurrunt, terminorum. Non igitur simplicem, sed duplicem, ex his praxibus, seu intellectus nostri actionibus, reportaturi sumus utilitatem.

PROBLE-

PROBLEMA VII.

§. 9. *Ex data propositione formare consequentias immediatas.*

RESOLVTIO.

- I. Si propositio negativa universalis detur:
1. convertatur vel per conversionem simplicem, vel per accidens: (*n. II. Pr. I.*)
 2. Substituantur propositiones æquipollentes.
- II. Si propositio universalis affirmans detur:
1. convertatur per contrapositionem: (*n. 1. I. Probl. I.*)
 2. convertatur simpliciter, positis conditionibus (*n. 2. II. Probl. II.*) enarratis:
 3. convertatur per accidens: (*n. 3. I. Probl. I.*)
 4. quarantur propositiones æquipollentes.

PROBLEMA VIII.

§. 10. *Ex data propositione judicicia discursiva sive conclusiones formare.*

RESOLVTIO.

- I. Propositio data sumatur loco minoris propositionis.

II. In

- II. In memoriam revocetur propositio universalis, cujus subjectum sit prædicatum propositionis datæ, hæcque majoris loco sumatur.
- III. Ex his propositionibus formetur conclusio.
- IV. Si plures conclusiones inuenire cupias, aut plures propositiones (*per. n. II.*) in memoriam sunt revocandæ, aut ex inventa conclusione novæ conclusiones, modo ante præscripto, ulterius sunt inveniendæ.

PROBLEMA IX.

§. II. *Ex data definitione formare consequentias immediatas.*

RESOLVTIO.

- I. Definitum sumatur pro subjecto & tota definitio loco prædicati; sic formabitur propositio universalis.
- II. Propositionis per N. I. inventæ consequentiæ immediatæ formentur. (*n. II, Probl. VII.*)
- III. Quæ in definitione continentur, notiones partiales, singulæ definito, tanquam totidem prædicata tribuantur.

IV. Cu-

IV. Cujuslibet harum propositionum consequentiæ immediatæ formentur. (*n. II. Probl. VII.*)

PROBLEMA X.

§. 12. *Ex data definitione conclusiones sive judicia discursiva formare.*

RESOLVTIO.

- I. Ex definitione data formentur propositiones sive consequentiæ immediatæ. (*Prob. IX.*)
- II. Ex his consequentiis immediatis, ceu Axiomatibus, judicia discursiva, sive conclusiones formentur. (*Probl. VIII.*)

§. 13. *Scholium.* Cum *Corollaria* sint propositiones ex definitione, vel propositione, mediante uno ratiocinio deductæ; Problema: *Ex data propositione Corollaria deducere:* a *Problemate VII*mo haud discrepat; quemadmodum hoc alterum; *E data definitione Corollaria formare,* cum *Problemate II*X. plane convenit.

P R O B L E M A XI.

§. 14. *Probationem datæ cujusdam Theoreticæ propositionis invenire.*

R E S O L V T I O I.

- I. Si directe probanda fit propositio data:
1. Propositio probanda sumatur pro conclusione:
 2. In memoriam revocentur propositiones, quarum prædicatum est prædicatum propositionis datæ:
 3. Ex his propositionibus seligatur illa, cujus subjectum esse potest prædicatum subjecti propositionis datæ:
 4. Hæc inventa propositio sumatur loco majoris:
 5. Inveniatur ex conclusione & majori, propositio minor. (*N. II. Probl. VI.*)

Quibus rebus factis propositio data est conclusio Syllogismi, adeoque probata est.

R E S O L V T I O II.

1. Propositionem probandam sumas pro conclusione:
2. In memoriam revoces omnes propositiones, quarum subjectum est subjectum pro-

pro-

propositionis datæ: sive in memoriam revoces omnia prædicata reliqua subje-
cti propositionis datæ:

3. Inquiras, an per quoddam horum prædicatorum prædicatum propositionis datæ determinetur:
4. Hanc propositionem pro minori sumas, & exinde majorem invenias (*n. III. Probl. VI.*)

II. Si indirecte probanda sit propositio data:

1. ejus contradictorie opposita quærenda:
2. hæc vel minoris loco sumatur, & exinde conclusiones formentur, (*Probl. VIII.*) usque dum incidas in propositionem falsam:
3. vel majoris propositionis loco sumatur, assumtisque propositionibus minori-
bus, iterum conclusiones formentur, usque dum deprehendas propositionem falsam.

Sic ostensa falsitate præmissæ, demonstra-
tur veritas contradictorie oppositæ, h. e. pro-
positionis probandæ.

PROBLEMA XII.

§. 15. *Propositionis Theoreticæ
datæ demonstrationem dire-
ctam condere.*

RESOLVTIO I.

- I. Propositionem demonstrandam sumas pro conclusione, ejusque probationem invenias; (Probl. XI.) quo pacto nancisceris syllogismum.
- II. Syllogismi hujus inventi major propositio aut sit axioma, aut veritas alibi demonstrata; nisi forte unico Syllogismo tota majoris probatio confici queat.
- III. Si minor hujus syllogismi est propositio indemonstrabilis, demonstratio jam est confecta: si vero demonstrabilis est; nova ejus probatio invenienda (*n. I. Prob. XI*) sive prosyllogismus inveniendus est; ejus tamen conditionis, ut major propositio iterum sit aut axioma, aut veritas alibi demonstrata.
- IV. Prosyllogismi minor propositio, si iterum sit demonstrabilis, iterum per inveniendum Prosyllogismum probanda est,

V. id.

V. idque eo usque continuandum est, dum devenias ad propositionem indemonstrabilem, h. e. quæ sit, vel consequentia immediata ex definitione subjecti deducta, vel experientia indubitata.

§. 16. *Schol.* Quia propositiones falsæ demonstrari non possunt, inanem quis operam in inveniendâ propositionis falsæ demonstratione perderet. Quapropter propositio, cujus demonstrationem quæris, semper debet esse vera. At unde cognosces veritatem propositionis nondum demonstratæ, nisi autoritate viri, qui demonstrationem in promptu quidem habet, sed studio eam silentio premit, ut tuum inveniendæ demonstrationis studium excitet? Quare praxis hujus problematis hanc maxime utilitatem habet, ut animus in demonstrandi facultate fiat confirmatior, aut, si hoc habitu jam polleas, in certo tamen veritatum genere majorem notionum veritatumque familiaritatem acquiras. Illi vero, qui systema veritatum universalium jam in promptu habent, sæpe per definitionem conspiciunt e longinquo conclusionem quandam, ejusque veritatem, etiamsi demonstrationem nondum distincte animo concipiant: in hos igitur convenit illa problematis nostri resolutio, qua Ill. *Wolfius*

utitur in Logica Maj. §. 551. digna certe, quam mente sua condant, qui ad perfectum demonstrandi habitum contendunt, ac proinde a nobis minime prætereunda.

RESOLVTIO II.

- I. Ex definitione subjecti formetur propositio, (*n. I. Probl. IX.*) vel ex eius partibus plures (*n. III. Probl. IX.*) & ex his quælibet, sumatur tanquam minor syllogismi formandi.
- II. Quodsi de eodem subjecto prostent axiomata, vel propositionis jam demonstratæ, non attendita definitione, hæ quoque subinde sumi possunt, ut propositiones minores Syllogismorum.
- III. Inventa jam propositione minori, in memoriam revocetur propositio alia, quæ terminum cum ea communem habet, atque majorem Syllogismi constituat. Sic inferatur conclusio. Quodsi (*vi n. 1. vel 2.*) plures propositiones minores fuerint formatæ, plures quoque hac ratione eliciuntur conclusiones.
- IV. Vel singulæ sumantur ut præmissæ novorum Syllogismorum, vel plures simul spectentur, ut notio complexa, formeturque inde propositio, quæ sumitur ut præmissa novi Syllogismi.

V. Hisce

V. Hisce præmissis jungatur alia, aliunde nota, inferaturque inde conclusio. Atque hac ratione, adhibitis sicubi opus fuerit consequentiis immediatis, progrediendum, donec aliquo Syllogismo inferatur conclusio, quæ eadem est cum propositione demonstranda.

P R O B L E M A XIII.

§. 17. *Judicia intuitiva hisque respondententes propositiones de dato quodam individuo formare.*

R E S O L V T I O.

I. Attentio dirigatur.

1. ad ea quæ in objecto dato continentur:
2. ad ea quæ illud circumstant & ambiunt:
3. ad ea, quæ ad objectum datum quocunque modo referri possunt.

II. Ea quæ observavimus, ut prædicata objecto tanquam subjecto tribuantur.

P R O B L E M A XIV.

§. 18. *Judicia intuitiva negativa, hisque respondententes propositiones de dato quodam individuo formare.*

R E S O L V T I O.

I. In memoriam revocentur, quæ aliis ejus speciei individuis inesse observasti, aut ab

B 4

aliis

aliis observata esse nosti, & si quæ ex his individuo dato non insunt, adnotentur:

II. Ea quæ objecto dato non inesse deprehendis, de objecto dato nega.

§. 19. *Scholium.* Si individuum datum ad aliquam rerum speciem pertineat, cujus Theoriam, vel ad minimum notionem distinctam partes ejus enarrantem, habes: hac notione ceu directrice uti potes in judiciis intuitivis ordine formandis. Cum enim multitudine rerum observandarum mens facillime obruatur, hoc ne accidat, rei partitione adhibita caveri potest, quam recte instituere ex generali rei notione discimus. Quo artificio utuntur Jcti, qui Acta judicialia ad sententiam ferendam sibi transmissa non secundum foliorum ordinem legunt, sed potiores partes, in Theoria Processus judicialis indicatas, primum inspiciunt, quibus cognitis post minima quæque, prouti res postulat, scite expromunt & rerum singularum momenta facillime dijudicant. Eodem compendio in omni rerum singularium, sive individuorum contemplatione uti nobis licet, si notiones generales in promptu habeamus, & ad usum transferre sciamus.

PRO-

P R O B L E M A. XV.

§. 20. Individui dati descriptionem
vel (si ita appellare placet,) defi-
nitionem formare.

R E S O L V T I O.

- I. De objecto sive individuo dato formentur
judicia intuitiva quam plurima: (Probl. XIII.
VIV.)
- II. prædicatis judiciorum intuitivorum,
quæ (per n. I.) formasti, seligantur tot,
quot junctim sumtæ nulli alii rei conve-
niunt.
- III. Hæc prædicata, quæ nulli alii enti conve-
niunt, in formam notionis colligantur.

P R O B L E M A XVI.

§. 21. Notionem quandam univer-
salem, sive notionem speciei cujus-
dam a posteriori formare.

R E S O L V T I O.

- I. Si notionem qualemcunque, etsi confusam,
desideras, nulla re factu opus est, quam ut
res diversas, sensu vel interno, vel externo
perceptas, diu contempleris, omnemque
B 5 tuam

tuam attentionem in illas res defigas, sic sponte sua tibi sese offeret similitudo quædam in illis rebus obuia, quam memoria retinere & termino denotare debes.

II. Si vero notionem aliquam universalem distinctam desideres:

1. res diversas consideres, & de singulis judicia intuitiva formes. (*Probl. XIII. XIV.*)

2. Ex judiciis intuitivis formatis, prædicata, si quæ occurrunt, similia eruas.

3. Hæc prædicata simul intellectui repræsentata notionem universalem distinctam constituent, quæ tenenda, terminoque idoneo denotanda est.

§. 22. *Scholium.* Quandoquidem omnis nostra cognitio scientifica, & qui latissime patet, rationis usus, in notionum universalium apta formatione, ac scita ad novas inveniendas notiones translatione consistit, nemo tractandis scientiis, nedum docendis amplificandisque, aptus judicari potest, nisi qui habitum notiones abstractas formandi variandique sibi comparavit. Hoc itaque Problema cum sequentibus Problematibus, omnem rationis nostræ actionem distincte docet, sive in inveniendis novis notionibus, sive in iis, quibus jam utimur

mur

mur, ad definitionum dignitatem evehendis, five denique in conclusionibus ex definitionibus deducendis versemur. Quare hanc praxin Logicam nunc tradi scias, in qua vel maxime intellectus exercendus est, nisi, cum ad meditationem accesseris, vagus errare, quam recto tramite incedere malis.

P R O B L E M A XVII.

§. 23. *Notionem datam universalem a posteriori formatam confusam, reddere distinctam.*

R E S O L V T I O.

- I. Attentio ad nonnulla individua, quæ datam notionem confusam continent, dirigatur.
- II. De singulis his individuis judicia intuitiva formes, non tamen nisi talia, quæ vi notionis confusæ ad hanc pertinere intelligis. Quippe in judiciis intuitivis multa continentur quæ ad notionem speciei non pertinent.
- III. Ex his judiciis intuitivis de diversis individuis formatis, seligantur ea, quæ sunt similia: &
- IV. Eorum prædicata pro notione distincta datæ speciei sumantur.

§. 24.

§. 24. *Scholium.* Si præceptis hujus resolutionis obtemperes, notionem distinctam datæ speciei haud dubie consequeris, nondum tamen, nisi fortuna tibi mirifice faveat, definitionem. Etenim notio tua ex hac formula formata plerumque hinc erit abundans, hinc incompleta. Cujusmodi notionem alterutro, aut utroque vitio laborantem si ferre nolis, medelam, non quidem facilem, certam tamen paratam esse scias, cujus arcana sequentia Problemata revelabunt.

PROBLEMA XVIII.

§. 25. *Notionem universalem confusam a posteriori formatam completam efficere.*

RESOLVTIO.

- I. Notio data fiat distincta. (*Probl. XVII.*)
- II. In memoriam revoces notiones oppositas & affines, sive eas quæ multum similitudines cum data notione habent.
- III. Inquiras an in notione (*per n. I.*) formata notæ contineantur, per quas notio data ab omnibus oppositis & affinibus notionibus distingui queat.

IV. Si

- IV. Si per notionem tuam distinctam res data ab opposita & affini quadam re distingui nequeat, iterum judicia intuitiva formanda sunt, (*n. 1. II. Probl. XVI.*) & nova determinatio notioni jam inventæ adjicienda est, quæ affini aut oppositæ notioni, a qua distingui non potuit, non conveniat.
- V. Si tandem notio distincta tua ad rem datam ab omnibus affinibus & oppositis distinguendam sufficiat, Problemati satisfactum esse scias.

PROBLEMA XIX.

§. 26. Notionem universalem, a posteriori formatam datam, quam distinctam reddidisti, a superfluis liberare, sive efficere, ne ea sit abundans.

RESOLVTIO.

- I. Omnia, quæ in memoriam revocare potes, exempla, quibus notio data convenire debet, attente considera, & inquire, an in singulis omnes notæ in notione tua distincta comprehensæ reperiantur. Quod si enim quædam nota in uno & item altero exemplo non reperiat, superflua ea est, ac
- II. ex

- II. Ex notione tua distincta eliminanda:
 III. Quæ jam supersunt notionis tuæ distinctæ partes, inter se comparandæ sunt, ut appareat, an forte una per aliquam cæterarum determinetur: quod si contingat,
 IV. Ea determinatio, quæ per aliquam cæterarum determinetur, itidem e notione eliminanda est.

P R O B L E M A XX.

§. 27. *Notionis universalis a posteriori formatæ, quæ confusa est, definitionem condere.*

R E S O L V T I O.

- I. Rei definiendæ notionem distinctam quæras. (*Probl. XVII.*)
 II. Notionem hanc distinctam porro completam reddas. (*Probl. XVIII.*)
 III. Postea eandem a superfluis libera. (*Probl. XIX.*) Sic determinationes residuæ, notionem distinctam atque determinatam, hoc est definitionem, constituunt.

§. 28. *Scholium.* Haud raro cum definitionem rei a posteriori cognitæ, ex formula hujus Problematis efficere conamur, in ejusmodi

di

di terminos & notiones per judiciorum intuitivorum formationem (*n. II. Probl. XVII.*) incidimus, quæ ad illam definitionum concinnitatem reduci nequeunt. Quod si contingat, notiones partiales inter se comparandæ sunt, ac inquirendum, an quædam junctim sumtæ notionem aliunde nobis notam constituent. Hujusmodi enim notio, quæ pluribus æquivalet, his præferenda, & in definitionem condendam adoptanda est.

P R O B L E M A XXI.

§. 29. *Notionis universalis a posteriori cognitæ definitionem fecundam invenire.*

R E S O L V T I O.

- I. Cum notionem datam distinctam reddimus, id quod fieri debet, (*n. I. Probl. XX.*) operanda est, ut prædicata deprehendamus, quorum Theoriam in Systemate nostro habemus.
- II. Cum notionem distinctam a superfluis liberamus, (*n. III. Probl. XIII.*) operanda est, ut eas notiones partiales retineamus, quarum Theoria in Systemate nostro proficit.

III. Aut

III. Aut cum plures notiones in compendium unius notionis mittimus, (§. 28.) ejusmodi notio investiganda est, quæ per Theoriam jam alibi explicata deprehenditur.

§. 30. *Scholium.* Difficillimum sane est & vix ullis regulis satis explicandum *definiendi artificium*, si nempe non qualemcunque, sed concinnam, determinatam, atque foecundam rei vulgo jam cognitæ notionem eruere velis. Hæc enim, quæ successive agenda esse docuimus, ubi ad praxin deveneris, simul agenda sunt, ita ut, dum notionem completam efficere cupis, caveas, ne quid superfluum admisceas; dum vero superflua reseccas, ne quid bonæ notæ radas. Sic cum in contraria studia animus distrahitur, sexcentæ notiones tentantis animo obversantur, quas inter si illa, quam desideras, omni ex parte exasciata, appareat, fortunæ id non minus quam arti tribuendum est, quemadmodum omne id, quod in quovis rerum genere perfectum est, ex præceptis artis facilius judicatur, quam efficitur. Regulæ tamen intellectum præparant, & confirmant, ut etiam id, quod supra regulas positum est, efficere valeat.

PROBLE.

P R O B L E M A XXII.

§. 31. *Ex data definitione Theoremata invenire.*

R E S O L V T I O.

- I. E definitione data conclusiones formentur: (*Probl. X.*) quæ erunt Corollaria. (§. 13.)
- II. Dispiciatur an Corollaria nonnulla ita sint comparata, ut duorum vel plurium prædicata ad certum finem in unum prædicatum conjungi, & ex his pluribus conclusionibus unica fieri possit. Si enim subjecto istorum Corollariorum tribuas notionem hanc compositam, tanquam prædicatum, habebis Theorema: aut, si mavis:
- III. Ex hac propositione, (*per Probl. X.*) deducas conclusiones, quæ ipsæ quoque erunt Theoremata.

§. 32. *Scholium.* Theorema enim, si strictius vocis, notioni qua Mathematici utuntur, inhæreamus, ejusmodi propositionem Theoreticam notat, quæ aut plurium propositionum vim habet, aut ad minimum per duas pluresue ratiociniorum series probanda est. Sic Theorematis Pythagorici demonstratio eandem ratiociniorum seriem bis applicatam

catam continet: Theorematis autem de angulo ad centrum, quod duplus sit anguli ad peripheriam, demonstratio diversas ratiociniorum series continet. Hæc igitur Theorematum singularis ratio nos commovet, ut, doctrinam de conclusionibus ex definitionibus deducendis, non uno, sed binis Problematibus comprehenderemus; quorum prius nihil fere in praxi difficultatis habet, alterum vero paulo plus diligentia & artis desiderat.

PROBLEMA XXIII.

§. 33. *Ex data definitione ejusque Theorematis, Problemata invenire.*

RESOLVTIO.

- I. Theoremata, (non plane neglectis Corollariis) inter se comparentur, ut appareat, an in iis exponantur qualitates aut partes, quæ ad entis cujusdam existentiam requiruntur:
- II. Ex Theorematis illa quoque notentur, in quibus ostenditur, quæ accidentia, sub quibus circumstantiis, in ente deprehendantur.

III. En-

III. Entis istius productio, vel accidentis illius productio, propositione Practica exprimitur.

PROBLEMA XXIV.

§. 34. *Problematis ex Theorematis cognitis inventi resolutionem invenire.*

RESOLVTIO.

- I. Ex Theorematis ad objectum datum spectantibus, ea considerentur, quæ determinationes ad existentiam dati objecti necessarias explicant.
- II. Ea, quæ ad existentiam rei requiruntur, sigillatim exponantur,
- III. Eo quidem ordine, quo unum, facto altero, facilius fieri potest.

§. 35. *Scholium.* Erit forsitan, qui Problema hoc generalioribus terminis conceptum, atque sic formatum mallet: Problematis cujuscunque dati resolutionem invenire. Etenim si eo res Logicæ deduci possent, ut, Problematis cujuscunque resolutionem certa formula comprehensam haberemus, ex cujus præscripto resolutionem quærens falli non

C 2

posset;

posset; nihil non in potestate nostra haberemus. Ex vilissimo metallo aurum conflare: circulum quadrare: longitudinem maris determinare, tunc forent facillima, quæ nunc fere impossibilibus annumerantur. Hæc enim quantumvis magna promittere videretur Problema nostrum, in quo versamur, si hac formula comprehensum esset: datum Problema resolvere. Cujus vanitatis suspicionem ut amoveremus, nec plura, quam ope regularum Logicarum præstari possunt, promitteremus, propositionem ita limitavimus: Problematis ex Theorematis inventi resolutionem condere: Etenim Problematis ex Theorematis a te inventi resolutio in tua potestate est: non enim rem fieri posse ex Theorematis concluderes, & ne quidem conjiceres, nisi quomodo res fieri possit, confuse, vel subobscurius conjiceres. Regulæ autem id efficiunt, ut, quod confuse & subobscurius cognoscis, clare atque distincte proponere discas.

PROBLE-

PROBLEMA XXV.

§. 36. *Ex datis notionibus specierum formare notionem generis.*

RESOLVTIO.

- I. Investigentur datarum specierum notiones distinctæ. (*Probl. XVII.*)
- II. Dispiciatur quænam ex his determinationibus diversarum specierum, sint eadem, quænam diversæ.
- III. Omissis determinationibus dissimilibus, quæ sunt eadem in utraque notione, in vnâ notionem conjungantur.

PROBLEMA XXVI.

§. 37. *Ex data una specie notionem alicujus generis formare.*

RESOLVTIO.

- I. Speciei datæ notio distincta investigetur. (*Probl. XVII.*)
- II. Dispiciatur num notio aliqua partialis sub genere quodam nobis noto comprehendatur.
- III. Genus illud pro notione partiali substituat.

P R O B L E M A XXVII.

§. 38. *Ex data notione generis notionem speciei, vel notiones variarum specierum formare.*

R E S O L V T I O I.

- I. Generis dati notio distincta inveniatur. (*Probl. XVII.*)
- II. Dispiciatur an notionis cujusdam partialis in notione generis dati comprehensæ, species quædam nobis notæ sint.
- III. Pro notione partiali, cujus species investigavimus, substituatur una ex his speciebus, quæ notioni datæ non repugnat. Sic nova notio orietur, termino suo denotanda.
- IV. Si singulæ species sub notione partiali comprehensæ nihil contineant, quod notioni generis dati repugnet, tot notiones specierum ex genere dato formari poterunt, quot notio partialis species sub se comprehendit.

R E S O L V T I O II.

- I. Distinguantur in notione generis data, ea quæ determinata sunt, ab iis, quæ indeterminata deprehenduntur.

II. Quæ

- II. Quæ indeterminata deprehenduntur, ita determinentur, ut iis, quæ jam determinata sunt, non repugnent.
- III. Quot diversis modis hac ratione determinari possunt, tot species obtinentur sub genere dato comprehensæ.

PROBLEMA XXVIII.

§. 39. *Ex data notione speciei formare notiones specierum aliarum.*

RESOLVTIO I.

- I. Si nondum constet genus sub quo species data comprehenditur, genus inveniatur: (*Probl. XXVI.*) quod
- II. cum fiat per substitutionem notionis genericæ pro quadam partiali specifica; (*n. II. Probl. XXVI.*) genericæ hujus notionis species nobis notæ in memoriam revocentur, & pro differentia specifica notionis datæ substituantur.
- III. Si ex notione speciei datæ plures generum notiones formare valeas, permultas

quoque aliarum specierum five cospecierum notiones investigare poteris.

R E S O L V T I O II.

- I. Investigemus quænam sint ea, quæ, cæteris manentibus iisdem, diversimode determinari possunt.
- II. Hæc aliis modis determinemus, quam in notione data determinata sunt, ita tamen ut determinationes istæ non repugnent iis, quæ in notione data non immutantur.

§. 40. *Scholium.* Posterior Problematis resolutio iis terminis concepta est, ut inveniendis notionibus in Mathesi eximie interserviat; præsertim in Mathesi pura, ubi, quid in data quantitatis cujusdam notione determinatum aut indeterminatum sit, nemini non principiis Algebraicis imbuto patet. In re vero philosophica atque reliquis artibus inventio cospecierum felicius faciliusque procedet, si prioris resolutionis formam in conspectu habeamus. Idem hoc discrimen in applicatione facile observandum, binas resolutiones Problematis XXVII. §. 38. datas intercedit.

PRO-

PROBLEMA XXIX.

§. 41. *Theoriam datæ notionis invenire.*

RESOLVTIO.

- I. Datæ notionis definitio formetur. (*Probl. XXI.*)
- II. Ex inventa definitione Corollaria & Theoremata deducantur, (*Probl. XXII.*) & demonstrantur, (*Probl. XII*)
- III. Inveniantur quoque Problemata, (*Probl. XXIII.*) cum suis resolutionibus (*Probl. XXIV.*)
- IV. Ex data notione, quæ pro genere sumi potest, species, sive divisiones eruantur; (*Probl. XXVII.*) quibus iterum sua Corollaria atque Theoremata subjungi possunt.
- V. Singulis partibus scholia, si quæ lectori scitu necessaria judicas, interponas.
- VI. Omnia eo ordine tradas, ut antecedentia inserviant intelligendis sequentibus.

PROBLEMA XXX.

§. 42. *Mutationis, quæ in ente quodam contingit, sive actio sit, sive passio, causas invenire.*

RESOLVTIO.

- I. Ante omnia caveas, ne in propositione formanda, qua mutatio facta describitur, vitium subreptionis committas; nisi frustra in invenienda causa desudare velis.
- II. Danda est opera ut propositio sit determinata, ut appareat, quibus circumstantiis positis, mutatio eveniat.
- III. Hanc propositionem instar conclusionis sumas, cujus probatio directa est inveniendæ. Quare
- IV. Tentare potes an ex Problemate XI. (§. 14.) Syllogismum formare queas: aut
- V. Quia propositio Theorematis vim habere potest, (§. 32.) propositionis prædicatum est in suas notiones partiales resoluendum, quas forte singulas per regulas Problematum XI. probare poteris. Quorum si nihil succedat, indicio id esse scias, aut principia causæ detegendæ tibi deesse, aut subreptitii quidpiam te in captanda experientia admisisse, aut propositionem, qua Phænomenon

menon

phenonon exprimitur, non satis esse determinatam.

§. 43. *Scholium 1. Causas rerum cognoscere* nihil aliud est, quam rem a priori inspicere. A priori autem propositiones cognoscuntur, quando demonstrantur: Quare *Causas Phænomeni indagare*, nihil aliud est, quam propositionem, qua Phænomenon exprimitur, ex notioribus propositionibus, vel quo omnia tandem redeunt, ex definitionibus demonstrare. Quia vero propositiones demonstrandæ aut sunt Corollaria aut Theoremata: Problema de detegendis rerum causis idem est cum eo, quo Theorematis aut Corollarii demonstrationem invenire docemus. Vnde facili negotio veritas nostræ resolutionis ostendi posset, nisi demonstrationes omittere, pro fine & limitibus nostræ tractationis consultum duceremus.

§. 44. *Scholium. 2.* Nollem tibi quantumvis in praxi hujus Problematis exercitato spondere, te cujuscunque Phænomeni, etiam in abstracto considerati, causas detecturum esse. Plus enim ad inventionem causarum in casu speciali requiritur, quam regularum generalium cognitio: Nempe 1) ut Phænomenon
sine

siue omni subreptionis vitio inspicias, a quo non facile nobis cavemus: 2) ut Phænomenon propositione determinata exhibeatur: ita ut adsit determinans & determinatum. 3) ut principia, siue præmissæ demonstrationem ingredientibus tibi jam ante notæ sint. Hæc vero singula cum non semper sint in tua potestate, facile fieri utique potest ut in causarum scrutatione hæreas. Ergo, si declinationem acus Magneticæ, si electricitatem corporum, si elevationem fluidorum in tubulis capillaribus ultra libellam, ex causis suis explicare non possumus, id non defectui regularum Logicarum, sed aliis intellectus nostri tenebris tribuendum est.

P R O B L E M A X X X I .

§. 46. *Termini technici, quo quis Autor in libro suo, nulla definitione adhibita, usus est, notionem distinctam & definitionem invenire.*

R E S O L V T I O .

I. Si autor *exempla* afferat, quibus notionem termino tecnico respondentem inesse docet, ex comparatione exemplorum primum
no-

notionem confusam rei termino denotatæ acquirere potes, quam deinde distinctam (*Probl. XVII.*) efficere, imo ad definitionis formulam revocare potes, eo modo, quem ante (*Probl. XX.*) ostendimus.

II. Quod si porro Autor rei termino denotatæ affectiones, aut in descriptione sua, quam forte dedit, aut alibi, aliud agendo, commemoravit, hæ affectiones sparsim prolata

1. in unum colligendæ &
2. inter se comparandæ sunt, ut appareat, quænam per cæteras determinantur:
3. eæ determinationes notandæ sunt, quæ per cæteras non determinantur, sed cæterarum rationem in se continent:
4. hæ determinationes tantisper pro definitione sumptæ, cum notionibus affinis comparandæ, ut appareat, an sufficient ad rem ab omnibus aliis distinguendam: si enim sufficient huic fini, definitionem jam habes:

5. Sin

5. Sin vero non sufficient ad rem ab omnibus aliis distinguendam; exempla inspicienda sunt, (*per n. I.*) & ex his nova determinatio invenienda, quemadmodum (*Probl. XX.*) ostendimus.

§. 47. *Scholium.* Si quid difficile, certe hoc est, termini non definiti justam notionem invenire. Pleni tamen sunt veterum Libri, præsertim Metaphysici, hujusmodi terminorum; quare hanc rem minime prætereundam, sed idoneis regulis, quantum fieri potest, includendam existimavimus.

S E R I E S

P R O B L E M A T V M.

- I. *Propositionem datam convertere. §. 1.*
- II. *Investigare in qua figura sit Syllogismus datus. §. 2.*
- III. *Investigare in quo Modo sit Syllogismus datus. §. 3.*
- IV. *Syllogismum secundæ figuræ reducere ad primam figuram. §. 4.*
- V. *Investigare quænam præmissa in Enthymemate dato adsit, quænam deficiat. §. 5.*
- VI. *Enthymema datum, cujus conclusio est propositio universalis, ad perfecti Syllogismi formam reducere. §. 6.*
- VII. *Ex data propositione formare consequentias immediatas. §. 9.*
- VIII. *Ex data propositione judicia discursiva formare. §. 10.*
- IX. *Ex data definitione formare consequentias immediatas. §. 11.*

X. Ex

- X. *Ex data definitione conclusiones, sive iudicia discursiva formare. §. 12.*
- XI. *Probationem datæ cujusdam Theoreticæ propositionis invenire. §. 14.*
- XII. *Propositionis Theoreticæ datæ demonstrationem directam condere. §. 15.*
- XIII. *Iudicia intuitiva affirmativa, hisque respondententes propositiones formare. §. 17.*
- XIV. *Iudicia intuitiva negativa, hisque respondententes propositiones de dato quodam individuo formare. §. 18.*
- XV. *Individui dati descriptionem seu (si ita appellare placet,) definitionem formare. §. 20.*
- XVI. *Notionem quandam universalem, sive notionem speciei a posteriori formare. §. 21.*
- XVII. *Notionem datam universalem a posteriori formatam confusam, reddere distinctam. §. 23.*
- XVIII. *Notionem universalem confusam a posteriori formatam reddere completam. §. 24.*

XIX. No-

XIX. *Notionem universalem a posteriori formatam, quam distinctam reddidisti, a superfluis liberare, sive efficere, ne ea sit abundans. §. 26.*

XX. *Notionis a posteriori formatae, quae confusa est, definitionem condere. §. 27.*

XXI. *Notionis universalis a posteriori cognita definitionem foecundam invenire. §. 29.*

XXII. *Ex data definitione Theoremata invenire. §. 31.*

XXIII. *Ex data definitione ejusque Theorematis Problemata invenire. §. 33.*

XXIV. *Problematis e Theorematis cognitis inventi resolutionem invenire. §. 34.*

XXV. *Ex datis notionibus specierum formare notionem generis. §. 36.*

XXVI. *Ex data specie notionem alicujus generis formare. §. 37.*

XXVII. *Ex data notione generis, notionem speciei, & notiones specierum plurium, invenire. §. 38.*

D

XXVIII.

XXVIII. *Ex data notione speciei formare notiones specierum aliarum. §. 39.*

XXIX. *Theoriam datæ notionis invenire. §. 41.*

XXX. *Mutationis, quæ in ente quodam contingit, sive actio sit, sive passio, causas invenire. §. 43.*

XXXI. *Termini technici, quo quis Autor in libro suo nulla definitione adhibita usus est, notionem distinctam & definitionem invenire. §. 46.*

MANTISSA
 DEFINITIONVM PHILO-
 SOPHICARVM.

SERIES est multitudo continua.

Vulgo equidem *seriem* a *multitudine* non semper distinguimus. Voces tamen has non esse synonymicas exinde patet, quod non semper sibi invicem substitui possunt, præsertim in Arithmeticis, ubi *series numerorum* vel *quantitatum* mirum quantum differt a *multitudine numerorum*, & *quantitatum*. Nempe omnis *series* suas regulas, suum sibi proprium ordinem, & in determinandis *quantitatibus* usum suum habet, *multitudo numerorum*, quæ *series* non est, non item. Lux vero hujus definitionis plenior pendet a *notione continui*, quam alibi definitione aperiemus.

* * *

ABSTRACTVM est qualitas entis instar entis percepta.

Veteres Logici distinguebant terminos abstractos a concretis, ita ut *album* pro concreto, *albedo* pro abstracto, *doctus* pro concreto, *doctrina* pro abstracto haberetur. Etiam si

D 2

vero

vero primo obtutu non appareat, quid inter album & albedinem, pulchrum, & pulchritudinem, si notiones respicias, discriminis intersit: quia tamen eandem rem non facile diversis terminis denotamus, abstracta a concretis aliquo, etsi subtiliori, modo differre debent: qui, ni fallor, in definitione est explicare propositus: cum enim qualitatem ut qualitatem alicujus rei concipimus, concretam notionem, quam habemus, concreto termino denotamus; cum vero, quod sæpissime fit, qualitatem rei, per imaginationem, instar entis concipimus: notio sic mutata in abstractam abit, terminoque abstracto denotatur.

* * *

SENTENTIA est propositio cui plura & a diversis mentis facultatibus producta judicia respondent.

Sententiosum dicendi scribendique genus tum Rhetores permulti, tum superiori seculo DOMINICVS BVHVRSIVS regulis includere annisus est. Definitionem vero *sententiae*, utpote principii, a quo omnis dictio sententiosa pendet, nemo dedit. Definitionis hujus utilitatem, & ad declarandam stili
sen-

sententiosi indolem, opportunitatem copiosius explanatam legas in *dissertatione de sententiis & libris sententiosis*, Lipsiæ, anno superiori habita.

* * *

STATVS PHYSICVS sunt determinationes entis mutabiles internæ, quatenus enti insunt.

* * *

STATVS MORALIS est status entis Physicus ad res externas & futuras relatus.

Hæ notiones distinctæ reddendæ mihi erant, cum subobscurum SAMVELIS PUFENDORFII locum in *Jure Naturæ & Gentium Lib. I. c. I. §. 6. 7.* ubi statum hominum civilem cum spatio comparat, peculiari dissertatione illustrandum mihi sumsissem, quæ Vitebergæ anno 1734. sub titulo: *de statu civili cum spatio comparato*, edita, postea vero *Opusculis Academicis p. 173.* inserta est.

D 3

IN-

* * *

INSTRUMENTVM est ens unum, cui multa media insunt: sive est multitudo mediorum in uno.

Definitiones hujus termini, quotquot hucusque apud Philosophos reperire mihi licuit, *instrumentum a medio* plane non distinguunt; quæ tamen sunt distinctissima. Multa enim, quæ ope mediorum efficienda sunt, nullis adhibitis instrumentis efficiuntur. Instrumenta nempe compendium saltem aut loci, aut temporis, aut virium afferunt, quæ alias nimis liberaliter a causa principali rei producendæ essent impendenda. Opportunitatis hujus, quæ in instrumentis elucet, causas definitio nostra exponit, ac proinde principia *Mechanicæ Philosophicæ, sive scientiæ instrumentorum simplicium*, continet, quæ disciplina non minus scita esset jucunda, quam illa *Mechanicæ* pars, quæ in explicandis instrumentis compositis, & *Machinis*, versatur.

* * *

LOCVS CLASSICVS est testimonium, ex quo propositio quædam data brevissime probatur.

Demon-

Demonstrationes, si quando ex testimoniis derivandæ sunt, id quod in Theologia, Jurisprudencia, ac omni Historia obtinet, e testimoniis classicis deducendas esse, omnes magno consensu autores docent, sed quis sit in unaquaque doctrina *locus Classicus*, nisi admota definitione, certo cognosci nequit. Hanc tamen qui dare annis sit, neminem novi præter Martinum Chemnitium, qui in *Hypomnematis* suis de *Vsu & utilitate Locorum Theologicorum*, quædam huc spectantia expromit. Hæc, quam dedimus, definitio dignoscendis testimoniis classicis a reliqua testimoniorum turba sufficit. Adjungenda tamen est definitioni Theoria testimoniorum species distincte exponens, ut, quid unum altero præstet, generatim pateat. Partem hujus tractationis, eam nempe, quæ circa *testimonia Historica* versatur, paulo plenius exposui in der *Einleitung zur richtigen Auslegung vernünftiger Reden und Schrifften*.
§. 444. 445.

* * *

POSSESSIO MOMENTANEA est rei usurpatio, qua posita alius eandem rem simul usurpare nequit. Usurpare vero rem est eam ad utilitatem suam adungere.

Plura de hac notione vide in *Elementis Theoriæ Possessionis atque Domini*, §. 10. quæ exstant in meis *Opusculis Academicis*. p. 205.

* * *

OCCVPATIO est possessio momentanea prima.

vid. *Elem. Theor. Possessionis atque Domini* §. 3.

* * *

POSSESSIO NATVRALIS est possessio momentanea continua, sive continuata.

Realitatem & veritatem hujus notionis evictam dedi in *Elementis Theor. possessionis atque Domini* §. 3.

RES

* * *

RES VACVA est, quæ possessorem momentaneum non habet.

vid. Elementa Theoriæ possessionis atque dominii. §. 4.

* * *

EVACVATIO est actio, qua possessione naturali abstinere incipimus.

vid. Elementa Theoriæ P. & D. §. 5.

* * *

TRADITIO est occupatio evacuationi continua, evacuantis & occupantis consensu facta.

vid. Elementa Theoriæ P. & D. §. 5.

* * *

NEXVS rerum est dependentia duarum pluriumve rerum mutua sive reciproca.

Per hanc definitionum *nexus* rerum a dependentia distinguitur. Et si enim hæ phrasēs:

D 5

res

*res sunt inter se connexæ, & res a se invicem dependent, plerumque promiscue, ceu nihil discriminis habentes, usurpentur, quod ideo fit, quia dependentia rerum plerumque est mutua, fatius tamen esse, salvo secus sentientium iudicio, arbitramur, simplicem rerum dependentiam a mutua, seu reciproca, distinguere, huicque denotandæ *nexus* vocabulum destinare.*

* * *

TERMINVS VAGVS est terminus cui plures, nec a se invicem distinctæ notiones respondent.

Terminos *vagos* ab *equivocis* distinguendos esse duco. *Terminus equivocus* est, cui plures notiones respondent. Has autem notiones aut a se invicem distinguimus, aut non a se invicem distinguimus. *Terminus æquivocus*, cui plures notiones, & quidem a se invicem distinctæ, respondent, nihil detrimenti scientiis afferunt, cum in qualibet propositione, quam huiusmodi terminus ingreditur, hinc ex notione subjecti, hinc ex serie orationis plerumque pateat, quænam notio ex istis pluribus, quibus denotandis vox destinata est, hoc

hoc loco voci sit tribuenda. Ita *Libræ* alia notio in Mechanicis, alia in Astronomia tribuitur. Quia vero sunt notiones re ipsa mirum quantum diversæ, & a se invicem distinctæ, ullam ex hac vocis æquivocatione, dissensionem, aut disceptationem unquam esse natam non crediderim. Cum vero termino variæ, nec a se invicem distinctæ, notiones respondent, tunc, neque ipsi satis novimus quam notionem in casu speciali termino denotemus, nec alteri, quamnam voci tribuere debeat, significare possumus. Hinc propositiones in speciem contradictoriæ, hinc dissensus & Logomachia oriuntur. Hujusmodi voces sunt, *assumere, debere, convenire*, in multis definitionibus ab antiquioribus, quos scholasticos appellant, Philosophis adhibitæ, ob vagum tamen suum significatum non solum e definitionibus, sed ex universa scientiarum regione, nisi ad fixum significatum reducantur, proscribendæ.

* * *

MACHINA est series instrumentorum subordinatorum.

Machinae quemadmodum instrumenta artificiosa sua natura, sic etiam usu, in producendis

dis

dis effectibus longe superant. Sed utrumque, quod partim non sine multa arte construuntur, partim etiam, quod rebus efficiendis valde accommodatæ sint, *attributis* machinarum annumerandum; in definitione autem, si modo id fieri potest, essentia rerum explicanda est, ut inde ratio attributorum reddi queat. Hæc igitur definitio, nisi me omnia fallunt, *essentialis* est, generalis tamen & *metaphysica*, unde notio *Mechanica* machinarum facili negotio erui potest. Imo etiam *Automatorum*, quæ sunt species Machinarum, definitio non multa arte ex hac notione derivari potest, & ita quidem, ut *pulchritudinis* illius, quam Leibniti-
us Automatis inesse subinde monuit, rationes pateant.

* * *

MODVS COEXISTENDI,
sunt relationes rerum coexi-
stentium.

* * *

MODVS SVCCEDENDI,
sunt relationes rerum, quæ sibi
invicem succedunt.

Per hanc & antecedentem definitionem, notio pulcherrima *ordinis*, quod sit *similitudo*
obvia

obuia in modo, quo res sibi invicem coexistunt, vel sibi invicem succedunt, adæquata redditur, eoque magis perficitur, quo amplior Theoria relationum in Ontologia recentiori traditur.

* * *

DE RE DISPONERE est rei statum voluntate sua determinare.

* * *

PERFECTE DE RE DISPONERE: est omnem rei statum voluntate sua determinare.

* * *

DE REI SUBSTANTIA DISPONERE est, rei statum internum voluntate sua determinare.

* * *

DE REI POSSESSIONE DISPONERE est statum rei externum voluntate sua determinare.

De his notionibus vide *Elementa Theoriae possessionis & Domini rerum Opuscula Academica p. 225. seqq.*

* * *

POSSESSIO CLANDESTINA est, cum rem alienam tempore quiescente possidemus.

TEM-

* * *

TEMPVS QUIESCENS est tempus, quo quis rem suam vel per hujus naturam usurpare non potest, vel usurpare non vult.

* * *

OCCVPATIO CLANDESTINA est occupatio rei alienae tempore quiescente facta.

* * *

SVBLIME IN SCIENTIIS est id, quod, nisi cognitis ante multis aliis, cognosci nequit.

Corollaria varia, ex hac definitione deducta, videas in *dissertatione de sublimi in scientiis*, quæ inserta est *Opusculis Academicis*, p. 101.

* * *

INTERPRETARI librum, vel locum, est notiones exponere, quibus opus est ad sensum libri vel loci percipiendum.

Hac interpretandi definitione usus sum in condenda *Hermeneutica generali*, quæ nuper sub titulo: *Einleitung zur richtigen Auslegung vernünftiger Reden und Schriften*, prodiit, in qua plura ad illustrandam hanc definitionem facientia, præsertim *Cap. IV.*

§ X. reperies.

